

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö on osoitettu erikseen sekä hyvinvointialueelle että pelastuslaitokselle. Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei anna erillistä lausuntoa, pelastuslaitoksen näkemykset on huomioitu hyvinvointialueen lausunnossa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua pelastuslain, ajoneuvolain ja autoverolain muutoksista ja tuo esiin näkemyksinään seuraavaa:

Yleisesti ottaen Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää uudistuksen tavoitteita kannatettavina. Erityisesti väestönsuojelua ja siihen varautumista koskevan sääntelyn selkeyttäminen ja systematisointi, viranomaisten työnjaon täsmentäminen sekä sopimuspalkokuntien toimintaedellytysten turvaaminen ovat tärkeitä ja oikeansuuntaisia uudistuksia muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Tietyt määritelmät tarvitsevat vielä tarkennuksia, mutta ne ovat oikeansuuntaisia.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue haluaa tuoda kuitenkin esille, että esitettyjen muutosten tuomia taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi. Muutokset tuovat selkeästi resurssitarpeita ja mahdollisesti jopa suoria kustannusten nousuvaikutuksia. Pykäläkohtaisissa perusteluissa on otettu näihin tarkemmin kantaa.

Yksittäiset havainnot:

Pykälä 2 § 1 momentti kohta 6

Sopimuspalkokunnan määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että määritelmässä esiintyvä sana pelastustoiminta korvataan sanalla pelastustoimi. Termin muutos on erittäin hyvä ja

kannatettava asia. Tämä mahdollistaa sopimuspalokunnan nykyistä laajemman käytön pelastustoimen koko tehtäväkentässä.

6 § Avotulen tekemistä koskeva poikkeus

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a §, joka sallisi Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle poikkeuksen avotulen tekemisen kiellosta koulutustoiminnassa. Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää esitettyä muutosta kannatettavana, kunhan riittävä turvallisuus huomioidaan kaikissa tilanteissa.

Muutosehdotus avotulen tekemistä koskevaan poikkeukseen:

Pelastuslaitos esittää, että puolustusvoimien ja Rajavartiolaitokselle esitetty poikkeus ulotetaan myös pelastuslaitoksen koulutus- harjoitustoimintaan. Pelastuslaitosten harjoitustoimintaa ei kuitenkaan sidottaisi pysyvästi osoitetuille alueille, kuten Puolustusvoimilla. Pelastuslaitoksen toteuttamaan koulutustoimintaan liittyy oleellisesti harjoitusten tarkka riskinarvio, suunnittelu ja paloturvallisuuden huomioiminen. Harjoituksissa on aina mukana sammutustaitoista henkilöstöä sekä sammutusvälineistöä.

Maastopalovaroituksen aikaan tapahtuvassa, avotulta sisältävässä koulutus- ja harjoitustoiminnassa, tulee toiminnan riskinarviossa kiinnittää erityistä huomiota palon leviämisen estämiseen.

18 § Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Poistumisturvallisuutta ja poistumisturvallisuusselvitystä koskevien pelastuslain 18 § ja 19 § selkeyttäminen on kaivattu uudistus. Aiemmat termit poistumisturvallisuusvelvollisista toiminnanharjoittajista olivat vanhentuneita ja aiheuttaneet jatkuvaa epäselvyyttä poistumisturvallisuusselvitysvelvollisista kohteista.

Uusia asumismuotoja ja palvelukokonaisuuksia syntyy, samalla kun osa perinteisistä palvelumuodoista vähenee tai poistuu käytöstä. Tämän vuoksi poistumisturvallisuusselvitysvelvoitteen ja pelastuslain soveltamisen tulisi kyetä joustavasti seuraamaan toimintaympäristön muutoksia. Uusia muutoksia on jo näihin palvelukokonaisuuksiin valmisteilla ja mm. sosiaalihuollon laitospalveluista ollaan luopumassa vaiheittain vuoteen 2027 mennessä. Sääntelyn keskeisenä lähtökohtana tulisi olla se, että toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden turvallinen asuminen voidaan varmistaa riippumatta siitä, millä nimellä palvelu tai asumismuoto kulloinkin järjestetään. Nyt esitetty sääntely sen perusteet eivät mahdollista joustavaa toimintaympäristön muutosten seuraamista. Esitetyssä muutoksessa on lisäksi yksi termi, joka kaipa selvennystä: toiminnanharjoittajan tiloissa toteutettu asumispalveluyksikkö.

Vaikka toimintakykyä ei ole tarkoituksenmukaista määritellä pelastuslaissa, poistumisturvallisuusselvityksen keskeisenä arviointiperusteena tulisi perusteluissa korostaa asiakkaiden ja potilaiden tosiasiallista toimintakykyä. Poistumisturvallisuuden tasoon vaikuttaa

ratkaisevasti henkilön kyky havaita vaara, tehdä päätöksiä ja poistua itsenäisesti. Myös turvajärjestelmät ja henkilöstön osaaminen ovat keskeinen osa poistumisturvallisuutta. Näiden kaikkien merkitystä olisi hyvä korostaa perusteluissa.

Perusteluissa olisi syytä erottaa toisistaan perhehoito ja ammatillinen perhehoito. Nykyisin käytännössä usea ammatillinen perhekoti toimii iäkkäiden henkilöiden asumis- ja hoivapalvelujen tuottajana, joissa asukkaiden toimintakyky ja avuntarve voivat vastata muita poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvia asumispalveluyksiköitä. Nykyinen lainsäädäntö rajaa perhehoidon pois poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuudesta. Palveluntuottajalla on työntekijöitä, jotka vastaavat asukkaiden hoidosta ja palveluntuottaja ei useinkaan asu perhehoidettavien kanssa. Pelastuslaitoksen tekemien havaintojen mukaan ikääntyneille tarkoitetut perhehoitokohteet on varustettu vain palovaroitimilla ja muu paloturvallisuustekniikka puuttuu. Perhehoitokohteet ovat usein P3 paloluokan rakennuksia, joissa kantavilla rakenteilla ei ole vaadetta ja rakennuksissa ei ole palo-osastointia. Mahdollisessa tulipalotilanteessa palo pääsee leviämään rakennuksessa nopeasti sekä aikaa poistumiselle ja pelastautumiselle on vähän. Pelastuslaitos on huolissaan nykyisestä kehityksestä ja perhekotien turvallisuudesta. Tämän vuoksi ammatillisten perhekotien asemaa poistumisturvallisuussääntelyssä olisi perusteltua tarkentaa.

Muutosehdotus poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitykseen:

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ehdottaa lisättäväksi sekä hallituksen esitykseen, että pelastuslain 18.1 §:n sisältöön korjausta, joka mahdollistaa tulkita poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuutta joustavasti, niin ettei sitä ole sidottu tarkkarajaisesti vain tiettyihin toimintoihin. Korjaus voitaisiin johtaa tällä hetkellä voimasta olevasta pelastuslain 18 §:stä ja sen esitöistä, joka mahdollistaa ehdotetun pykälän laajemman soveltamisen. Täten huomioitaisiin myös mm. sosiaalihuollon mahdolliset palvelumuutokset.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää, että toiminnanharjoittajan tilassa toteutettu asumispalveluyksikkö -termi kuvataan lain perusteluosaan vielä tarkemmin. Juuri tämä asumis- ja palvelumuoto tuottaa eniten epäselvyyksiä poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuuden tulkinnassa. Perusteluosaan on nostettu selkeästi tällaiseksi yksiköiksi yhteisöllinen asuminen sekä vammaispalvelulain mukainen asumisyksikkö, mutta ei ole kuvattu sen perusteita tarkemmin.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää, ikääntyneille ja vammaisille henkilöille tarkoitetut ammatilliset perhekodit huomioitaisiin poistumisturvallisuusvelvollisina kohteina. Perusteluissa voisi olla tarkemmin kerrottuna, että perhehoitajan omassa kodissaan antama perhehoito ei kuuluisi sääntelyn piiriin.

27 § Pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Esityksen 27 §:ssä säädetään pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä. Pykälän mukaan pelastuslaitos voi tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluja siten kuin hyvinvointialue alueellaan päättää. Säännös mahdollistaa pelastustoimen henkilöstön ja kaluston käytön ensihoidossa, mutta

rajaa samalla pelastustoimen tuottamat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut käytännössä vain ensihoitopalveluun.

Hyvinvointialueella on ollut tarvetta pelastustoimen henkilöstön laajempaan hyödyntämiseen sote-palveluissa ja tietyissä tukitoimissa taloudellisten ja synergiaetujen saavuttamiseksi. Pelastuslaitos voisi tuottaa sellaisia kiireettömiä sote-palveluja, jotka eivät vaaranna pelastustoimen valmiutta ja lakisääteisiä tehtäviä, eivätkä vaaranna asiakas- tai potilasturvallisuutta. Tehtävistä aiheuttavat kulut tulee huomioida sisäisessä laskutuksessa.

Muutosehdotus pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtäviin:

Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää, että 27 §:ää täydennetään siten, että pelastuslaitos voisi hyvinvointialueen erillisen päätöksen mukaisesti tuottaa ensihoitopalvelun lisäksi myös joitain sosiaali- ja terveydenhuollon tukitehtäviä. Ehdottomana edellytyksenä kuitenkin on, että tehtävien hoitaminen ei vaaranna pelastustoimen lakisääteisten tehtävien hoitamista eikä pelastustoiminnan valmiutta. Lisäksi näiden tehtävien resurssointi tulee huomioida siten, että pelastuslaitoksen mahdollisesti lisääntyvät tehtävät eivät aiheuta resurssivajetta pelastustoimen tehtävistä.

Mahdollinen lisäys ei saa olla velvoittava, mutta mahdollistaisi hyvinvointialueen sisäisen toimintajärjestelyn pelastustoimen palvelutasopäätöksessä. Näin pelastustoimen ydintehtävien ensisijaisuus ja toimintavalmius turvattaisiin, mutta hyvinvointialueelle annettaisiin nykyistä selkeämpi oikeudellinen perusta hyödyntää pelastustoimen voimavaroja laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon tukena.

Väestönsuojelua koskevat muutokset 2 a §:n, 24 §:n, 64 §:n, 64 a §:n, 64 b §:n ja 66 §: 71 §:ään, 73 §:ään, 76 §:ään, 76 a §:ään ja 76 b §:

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa esityksen päätavoitteita. Erityisesti väestönsuojia koskevien säännösten kokoaminen pelastuslain 11 lukuun sekä muutokset 71 §:ään, 73 §:ään, 76 §:ään, 76 a §:ään ja 76 b §:ään parantavat väestönsuojien käyttövalmiutta, selkeyttävät vastuita ja vahvistavat valvottavuutta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa väestönsuojelun aseman vahvistamista pelastuslaissa, erityisesti 2 a §:n, 24 §:n, 64 §:n, 64 a §:n, 64 b §:n ja 66 §:n muutoksia. Samalla 64 b §:n sisältöä tulee tarkentaa materiaalsen varautumisen, huoltovarmuuden, johtamis- ja varoittamisjärjestelmien sekä viranomaisten vastuunjaon osalta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, että 66 §:n mukainen Geneven yleissopimusten tunnistamisjärjestelmä muodostaa käytännössä uuden tehtäväkokonaisuuden. Sen toimeenpano

edellyttää valtakunnallista toteutusmallia, riittävää siirtymäaikaa ja erikseen järjestettävää rahoitusta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa 57 §:n muutosta, jolla tilanne- ja johtokeskusten sekä huolto- ja tukitehtävien kelpoisuusvaatimuksia joustavoitetaan silloin, kun tehtäviin ei sisälly 36 §:n mukaisten toimivaltuuksien käyttöä. Samalla tarvitaan valtakunnalliset tulkinnat tehtävien rajauksista.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa 78 §:n ja 80 §:n muutoksia sekä hallinnollisten pakkokeinojen täsmentämistä. Samalla 76 a §:n ja 76 b §:n mukainen asiakirjavalvonta lisää pysyvästi pelastusviranomaisten hallinnollista ja asiantuntijatyötä.

Esityksen vaikutusarvioissa on aliarvioitu pelastuslaitoksille aiheutuva työmäärän lisäys. Erityisesti 24 §:n, 64 b §:n, 66 §:n, 76 a §:n, 76 b §:n, 78 §:n ja 80 §:n toimeenpano lisää suunnittelu-, valvonta-, koulutus-, koordinointi- ja hallintotyötä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan nykyistä tarkemmin pelastuslain muutosten suhde valmiuslain 116 §:n väestönsuojeluvollisuuteen ja 120 §:n väestönsuojelumuodostelmia sekä johtokeskuksia koskeviin säännöksiin.

Yleisarvio väestönsuojelua koskevasta esityksestä

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää esityksen tavoitetta väestönsuojelun, väestönsuojien käyttövalmiuden ja pelastustoimen varautumisen vahvistamisesta perusteltuna. Päijät-Hämeen hyvinvointialue näkemyksen mukaan esityksen vahvuuksia ovat sääntelyn systematiikan parantaminen, vastuiden täsmentäminen ja väestönsuojien tosiasiallisen käyttövalmiuden korostaminen. Samalla lausunnossa korostetaan, että useat muutokset lisäävät käytännössä pelastuslaitosten tehtäviä enemmän kuin vaikutusarvioissa on tunnistettu.

Tässä lausunnossa päällekkäisiä vaikutusarvioita (kohdat 4.2.1–4.2.4) on käsitelty teemoittain koottuna kokonaisuutena, jotta lausunnon pääviestit ovat mahdollisimman selkeitä ja helposti arvioitavissa.

Väestönsuojat (kohdat 4.1.1, 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4.1, 4.2.4.2 ja 5.1)

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa väestönsuojia koskevien säännösten kokoamista pelastuslain 11 lukuun sekä 71 §:n, 73 §:n, 76 §:n, 76 a §:n ja 76 b §:n muutoksia. Muutokset parantavat väestönsuojien käyttövalmiutta, selkeyttävät vastuita ja vahvistavat valvottavuutta. Erityisesti käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman (76 a §) sekä toimintakunnon tarkastamisen (76 b §) nostaminen lain tasolle on perusteltua.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hyvänä myös 71 §:n kerrosalamääritelmän täsmentämistä sekä 73 §:n poikkeusta Puolustusvoimien välittömästi puolustustarkoitukseen rakennettujen kohteiden väestönsuojavelvoitteeseen. Muutos selkeyttää sääntelyä ja tukee Geneven yleissopimusten mukaista periaatetta, jonka mukaan siviiliväestöä ei tule suojata sotilaallisissa kohteissa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo kuitenkin, että 76 a §:n ja 76 b §:n toimeenpano lisää käytännössä valvontaan liittyvää asiakirja-, neuvonta- ja hallintotyötä. Lakisääteisiksi tulevat sekä käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisältö että väestönsuojan toimintakunnon tarkastustodistus, mikä lisää 78 §:n ja 80 §:n mukaista valvontatyötä, asiantuntijaharkintaa sekä puutteiden jälkivalvontaa. Vaikutus pelastuslaitosten työmäärään on arvioitu esityksessä liian vähäiseksi.

Turvallisuuden näkökulmasta muutokset ovat perusteltuja. 76 §:n vaatimus väestönsuojan 72 tunnin käyttöönottovalmiudesta, 76 a §:n käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma sekä 76 b §:n tarkastusvelvollisuus vahvistavat väestönsuojien tosiasiallista käyttökelpoisuutta. Turvallisuushyötyjen toteutuminen edellyttää kuitenkin valtakunnallisesti yhdenmukaisia ohjeita tarkastusten sisällöstä, arviointikriteereistä ja käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmien vähimmäissisällöstä.

Taloudellisten, ympäristö- ja työelämävaikutusten osalta Päijät-Hämeen hyvinvointialue yhtyy siihen arvioon, että esityksen välittömät vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti olemassa olevan väestönsuojakannan käyttövalmiuden, kunnossapidon ja valvonnan kehittämiseen. Ympäristövaikutukset ovat vähäisiä, mutta pelastuslaitos arvioi, että väestönsuojien tarkastus-, kunnossapito- ja asiantuntijapalveluiden kysyntä kasvaa. Samalla tulee varmistaa väestönsuojien tarkastustoiminnan laatu sekä tarkastajien riittävä osaaminen ja ammattitaito myös vapaaehtoisen sertifiointijärjestelmän osalta ("väestönsuojoiin liittyvää tarkastustyön saa tehdä vain koulutettu ja ammattitaitoinen henkilö tai yritys, jolla on riittävä asiantuntemus laitteiden esim. ilmanvaihto, ylipainemittaus ja tiivisteet toiminnasta ja määräyksistä") koska pelastusviranomaisen jatkotoimenpiteet pohjautuvat jatkossakin näiden koulutettujen ja ammattitaitoisten henkilöiden tai yritysten havaintoihin.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää perusteltuna sitä, että nykyisessä esityksessä ei laajenneta väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta nykyisestä. Sen sijaan painopiste on oikein kohdennettu olemassa olevan suojakannan käyttövalmiuden parantamiseen. Väestönsuojapaikkojen alueellista riittävyttä ja mahdollisia tulevia teknisiä kehittämistarpeita tulee kuitenkin seurata valtakunnallisesti osana lain toimeenpanoa.

Väestönsuojelu, väestön varoittaminen ja Geneven yleissopimusten mukainen suojelu (kohdat 4.1.2, 4.2.1, 4.2.2, 4.2.4.1 ja 5.2)

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa väestönsuojelua koskevaa sääntelykokonaisuutta, erityisesti pelastuslain 2 a §:n, 24 §:n, 64 §:n, 64 a §:n, 64 b §:n ja 66 §:n muutoksia. Muutokset

vahvistavat pelastustoimen asemaa osana kokonaisturvallisuutta, selkeyttävät vastuuta ja tukevat väestönsuojeluun varautumista muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan 64 b § on sääntelykokonaisuuden kannalta keskeinen. Pykälä selkeyttää hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen vastuuta liittyen sodan ajan uhkien arviointiin, materiaaliseen varautumiseen, huoltovarmuuteen, henkilöstön kouluttamiseen ja varaamiseen, evakuoitien suunnitteluun sekä johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien ylläpitoon. Samalla pykälä lisää käytännössä suunnittelu-, koordinointi-, harjoittelu- ja asiantuntijatyötä enemmän kuin vaikutusarvioissa on tunnistettu.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että 64 b §:n sisältöä täsmennetään jatkovalmistelussa erityisesti materiaalisen varautumisen, huoltovarmuuden, johtamis- ja varoittamisjärjestelmien sekä eri viranomaisten vastuunjaon osalta. Lisäksi tulee arvioida nykyistä tarkemmin, miten pelastuslain mukainen väestönsuojeluun varautuminen suhteutuu valmiuslain 116 §:n väestönsuojeluvollisuuteen ja 120 §:n johtokeskuksia sekä väestönsuojelumuodostelmia koskeviin erityisjärjestelyihin. Hyvinvointialueen näkökulmasta on tärkeää, että pelastuslain ja valmiuslain välinen suhde on toimeenpanossa yksiselitteinen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa 24 §:n mukaista väestön varoittamisen valtakunnallista kehittämistä ja yhteensovittamista. Valtakunnallisesti yhtenäinen varoittamiskokonaisuus parantaa turvallisuutta erityisesti laajoissa häiriötilanteissa, ilmahälytystilanteissa ja poikkeusoloissa. Vaikutusarvioissa tulee kuitenkin huomioida myös välilliset kustannukset, kuten tietojärjestelmien kehittäminen, integraatiot, koulutus ja harjoitustoiminta, mikäli valtakunnallinen yhteensovittaminen johtaa uusiin toiminnallisiin vaatimuksiin.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää 66 §:n mukaista Geneven yleissopimusten tunnistamisjärjestelmää tarpeellisena, mutta korostaa, että kyseessä on käytännössä uusi tehtäväkokonaisuus. Henkilöstön, rakennusten ja materiaalin merkitseminen sekä henkilökorttien myöntäminen ja ylläpito eivät ole nykyisin osa pelastuslaitosten säädettyä perustyötä. Toimeenpano edellyttää valtakunnallista toteutusmallia, kansallisia linjauksia henkilöstön määrittelystä, sopimushenkilöstön asemasta, henkilökorttien teknisestä toteutuksesta sekä rahoituksesta. Pelastuslaitos katsoo, että myös tämän kokonaisuuden hallinnolliset ja pysyvät kustannukset on arvioitu esityksessä liian suppeasti.

Kansainväliset kokemukset, erityisesti Ukrainan sodasta saadut havainnot sekä Ruotsin ja Norjan viimeaikaiset väestönsuojelun kehittämistoimet, tukevat esityksen yleistä suuntaa. Kansainväliset kokemukset korostavat käyttövalmiiden väestönsuojien, toimivan väestön varoittamisen, selkeän vastuunjaon ja pitkäjänteisen varautumisen merkitystä. Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että sääntelyn selkeyttämisen rinnalla huolehditaan myös toimeenpanosta, koulutuksesta ja resursoinnista.

Valvonta, tarkastusoikeus ja hallinnolliset pakkokeinot (kohta 4.1.5)

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa 78 §:n ja 80 §:n muutoksia sekä hallinnollisten pakkokeinojen käytön täsmentämistä. Muutokset vahvistavat väestönsuojien käyttövalmiuden valvontaa ja parantavat sääntelyn vaikuttavuutta.

Samalla Päijät-Hämeen hyvinvointialue korostaa, että uusien 76 a §:n ja 76 b §:n mukaisten asiakirjojen valvonta sekä hallinnollisten pakkokeinojen käyttö lisäävät pysyvästi pelastusviranomaisten hallinnollista työmäärää. Valvonta laajenee teknisten laitteiden ja varusteiden valvonnasta aiempaa enemmän asiakirjojen, suunnitelmien ja toimintakyvyn arviointiin. Tästä syystä tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäiset ohjeet käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmien arviointikriteereistä, tarkastustodistusten tulkinnaasta sekä uhkasakon ja teettämisuhan käyttämisestä väestönsuojavalvonnassa.

Yhteenvedo ja muutosesitykset väestönsuojia ja väestönsuojelua koskevista esityksistä

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa hallituksen esityksen väestönsuojia ja väestönsuojelua koskevia ehdotuksia pääosin sellaisinaan. Esitys parantaa väestönsuojien käyttövalmiutta, selkeyttää viranomaisten vastuita ja vahvistaa väestönsuojeluun varautumista. Esityksen merkittävin vahvuus on se, että väestönsuojia ja väestönsuojelua koskeva sääntely muodostaa aiempaa johdonmukaisemman ja käytännön toimeenpanoa paremmin tukevan kokonaisuuden.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo kuitenkin, että esityksen vaikutukset pelastuslaitosten työmäärään, hallinnolliseen kuormitukseen ja resurssitarpeisiin on arvioitu liian vähäisiksi. Erityisesti 24 §:n, 64 b §:n, 66 §:n, 76 a §:n, 76 b §:n, 78 §:n ja 80 §:n toimeenpano lisää suunnittelu-, valvonta-, koulutus-, koordinointi- ja hallintotyötä pysyvästi. Ministeriölle toimitettavan lausunnon keskeinen johtopäätös on, että sääntelyn tavoitteet ovat oikeat, mutta toimeenpanon edellytyksiä on vahvistettava.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää jatkovalmistelussa huomioitavaksi erityisesti seuraavat muutostarpeet:

- Täsmennetään 64 b §:n sisältöä materiaalisen varautumisen, huoltovarmuuden, johtamis- ja varoittamisjärjestelmien sekä viranomaisten vastuunjaon osalta.
- Arvioidaan ja selkeytetään pelastuslain muutosten suhde valmiuslain 116 §:ään ja 120 §:ään, jotta väestönsuojeluvelvollisuuden, johtokeskusten ja väestönsuojelumudostelmien toimeenpano muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden.
- Laaditaan 66 §:n toimeenpanoa varten valtakunnallinen toteutusmalli, jossa määritellään henkilöstö, menettelyt, tekniset ratkaisut, kustannusvastuut ja siirtymäaika.

- Laaditaan valtakunnalliset ohjeet 76 a §:n ja 76 b §:n mukaisten suunnitelmien, tarkastusten ja todistusten yhdenmukaisesta sisällöstä ja valvontakäytännöistä (ml. koulutetut ja ammattitaitoiset henkilöt ja yritykset).
- Arvioidaan uudelleen pelastuslaitoksille aiheutuvat resurssi- ja kustannusvaikutukset sekä varmistetaan, että hyvinvointialueilla on käytettävissään riittävät voimavarat velvoitteiden toimeenpanoon.
- Huomioidaan 24 §:n osalta myös valtakunnallisen väestön varoittamisen kehittämisestä aiheutuvat mahdolliset välilliset kustannukset, kuten järjestelmäkehitys, koulutus ja harjoitukset.
- Annetaan 57 §:n toimeenpanon tueksi valtakunnalliset tulkinnat tehtävien rajauksista ja työnantajan vastuista osaamisen varmistamisessa.

57.1 § Kelpoisuusvaatimukset

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa Pelastuslain 57 §:n pykälään lisäystä, jonka mukaan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset eivät koskisi pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtäviin sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvia henkilöitä, siltä osin kuin tehtäviin ei sisälly 36 §:n mukaisten toimivaltuuksien käyttöä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen tukee osaavan henkilöstön saatavuutta ja mahdollistaa monipuolisemman osaamisen kehittämisen ja hyödyntämisen pelastustoimen tehtävissä. Kelpoisuusvaatimusten lieventäminen helpottaa henkilöstön rekrytointia työvoiman saatavuustilanteen ollessa haasteellinen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kuitenkin korostaa, että myös jatkossa kelpoisuusvaatimusten on turvattava tehtävien edellyttämä osaaminen ja toiminnan laatu. Työnantajalle jää vastuu varmistaa tehtävissä toimivan henkilöstön riittävä osaaminen, perehdytys ja koulutus. Pelastuslaitos pitää tärkeänä, että kelpoisuusvaatimusten keventäminen on rajattu tehtäviin, joissa ei käytetä julkista valtaa.

Lisäksi Päijät-Hämeen hyvinvointialue näkee tarpeen valtakunnalliselle tulkinnalle siitä, mitä tehtäviä voidaan pitää 57 §:n 3 momentissa tarkoitettuina tilannekeskus-, johtokeskus-, huolto- tai tukitehtävinä.

Sopimuspalokunnat ja pelastusajoneuvojen verovapaus

Ajoneuvolaki 30 § ja autoverolaki 14 §

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kannattaa ajoneuvolain ja autoverolain muutoksia, joilla vahvistetaan sopimuspalokuntien asemaa ja toimintakykyä. Muutosten mukaan pelastusautoiksi määriteltäisiin myös nelivetoiset henkilö- tai pakettiautot, joissa on avoin tai katettu lava. Nämä ajoneuvot olisivat jatkossa vapaita auto- ja ajoneuvoverosta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mukaan sopimuspalokunnat ovat keskeinen osa hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujärjestelmää erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Siksi niiden toimintaedellytysten vahvistaminen ajoneuvolain 30 § ja autoverolain 14 § esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Niemikallio Pekka
Päijät-Hämeen hyvinvointialue - Pelastustoimi